

ficky pojatému výzkumu zkoumat pozici jedince v dané skupině či míru jeho kontaktů napříč různými skupinami. François Denord tuto metodu využil při studiu rozvoje neoliberalismu ve 30. letech ve Francii, v rámci něhož zkoumal aktéry ekonomické diskuse a jejich afilaci do různých organizací.

V druhé části kurzu se pozornost přesunula na metody zkoumání životních drah v různých oblastech života. Anne-Sophie Bruno (Université Paris 13) participanty kurzu seznámila se svojí studií pracovních drah tuniských imigrantů ve Francii, v níž za pomoci analýzy historie událostí zkoumala, jaké faktory ovlivňují riziko, že imigranti ztratí zaměstnání. Tento příklad posloužil k podrobnějšímu výkladu metody analýzy přežití a Coxova modelu. Z metodologického hlediska je její studie zajímavá i tím, že pracuje s daty z úředních hlášení a ve svých analýzách spojuje individuální data s agregovanými daty o podniku a sektoru, ve kterém v dané době imigrant pracoval.

Holistický přístup k analýze životních drah představili na příkladu aktivistické kariéry Philippe Blanchard a Olivier Fillieule (Université de Lausanne) a na příkladu analýzy rezidenčních, rodinných a profesních drah Nicolas Robette (L'Institut national d'études démographiques, Paris). Přístupy, které se zaměřují na trajektorie (sekvence událostí) v jejich celku, představují complementární, byť méně formalizovanou metodu k analýze zaměřené na časování událostí. Nejčastěji používanou metodou je optimální seskupování (*optimal matching*), které umožňuje identifikovat podobné trajektorie. Méně rozšířenou metodou je harmonická kvalitativní analýza (AHQ) vycházející z faktorové analýzy kategorizovaných dat, která popisuje životní dráhu na základě podílu času ze sledovaného období životní dráhy stráveného v jednotlivých stavech.

Kurz umožnil účastníkům nejen prohloubit si znalosti analytických metod a prá-

ce s daty, ale přinesl i neocenitelnou příležitost společně diskutovat metodologické problémy, se kterými se ve svém výzkumu setkávají. Velkým přínosem je i to, že poskytuje možnost seznámit se s odlišnými metodologickými perspektivami používanými napříč obory sociálních věd. Jistou nevýhodou takto široce koncipovaného kurzu je ale to, že se už nedostává příliš prostoru pro pokročilejší vhled do představených metod a jejich následnou aplikaci. Přesto však mohu účast na letní škole všem vřele doporučit.

Potenciální zájemce je možné již dnes pozvat na příští ročník letní školy, který nabídne na základě letošních zkušeností upravený modul analýzy biografických dat a dále modul zaměřený na víceúrovňové modelování. Podrobnější informace je možné najít na webových stránkách. Na závěr ještě jeden tip: je možné požádat ECPR o stipendium na pokrytí nákladů spojených s účastí na této letní škole, žádost je ale třeba podat v dostatečném předstihu ještě před uzávěrkou přihlášek na letní školu samotnou.

Jana Chaloupková

Webové stránky:

<http://quantilille.free.fr/>

Poznámka:

Účast na letní škole byla podpořena grantem GA AV ČR „Proměny rodinných a pracovních drah v ČR“ (č. KJB700280802).

Konference VALDOR a projekt ARGONA

Stockholm, 8.–11. června 2009

VALDOR je akronym pro VALues in Decisions On Risk. Organizátoři – švédská Karita Research a Swedish Radiation Safety Authority – prezentují konferenci jako příležitost pro celostní (holistické) a demokratické přístupy k rozhodování o záležitostech, které v sobě obsahují riziko. Představují konferenci jako interdisciplinární, ne-

omezující se jenom na technické aspekty rizika, ale soustředící se stejnou měrou na aspekty sociální, přírodovědní a na analýzu politik, které jsou důsledkem rozhodování; úloha sociologie se nedá přehlédnout. Předmětně se konference definuje čtyřmi oblastmi: nanotechnologie, bezpečnost, biotechnologie a hospodaření s jaderným odpadem. Konference se konala již podesáté a těšila se pozornosti řady institucí, včetně stockholmské radnice. Sponzory konference byly instituce Švédska, OECD, Belgie a Spojeného království, které mají co dělat s bezpečností využití jaderné energie a průmyslem nanotechnologií. Konference se zúčastnilo 64 lidí ze 13 evropských zemí, z USA, Korejské republiky a Ukrajiny. Přednesené příspěvky byly prací téměř stovky vědců, výzkumníků, politiků a praktiků ze zemí již jmenovaných, ale i dalších, jako např. ze Slovenska, Holandska, Běloruska. Do čtyř dnů se vměstnalo 7 plenárních zasedání a 12 sekcí v několika průřezových blocích, jako např. „úloha expertízy v hodnocení a řízení rizika“, „řízení rizika a demokracie – úloha participace veřejnosti“ nebo „princip prevence rizika“. Z hlediska české účasti na konferenci byly důležité sekce, které se vztahovaly k mezinárodnímu projektu ARGONA a jeho části RISCUM, řešenému v 6. rámcovém programu EU a koordinovanému institucí Karita Research. Akronym ARGONA znamená Arenas for risk governance in nuclear waste management a RISCUM odkazuje k Risk communication.

Projekt ARGONA je postaven na myšlence, že „participace a transparentní komunikace jsou klíčovými prvky efektivního řízení rizika“. Konkrétní riziko, kterým se projekt zabývá, je spojeno s okolnostmi a důsledky uložení jaderného odpadu, jak je v názvu patrné. To určilo dvě české instituce na projektu se podílející, které mají co dělat s managementem jaderného odpadu: Ústav jaderného výzkumu v Řeži (ÚJV) a Správa úložišť jaderného odpadu (SÚRAO). RISCUM představuje model

komunikace mezi těmi, kteří jsou zodpovědní za řízení rizika, a těmi, kteří jsou uvažovaným rizikem dotčeni. Byl zpracován ve Švédsku v souvislosti s dlouhým vyjednáváním o místě uložení jaderného odpadu produkovaného ve Švédsku. Úspěšným zakončením procesu vyjednávání je konsenzuálně vybraná lokalita pro hlubinné úložiště vysoce radioaktivního odpadu právě v červnu t.r. „Konsenzuálně“ si zde lze vyložit jako vyjádření obce, na jejímž území bude úložiště budováno, asi nějak takto: „ano, chápeme nutnost vybudování úložiště, získali jste naši důvěru, že si počínáte odpovědně vzhledem k riziku s tím spojenému, převezmeme na svá bedra zátěž a riziko, které se nedá rozdělit mezi všechny obce, nabízené kompenzace budeme považovat za dostatečné, zárukám do budoucnosti důvěřujeme a věříme, že občané Švédska náš postoj ocení“. V projektu ARGONA je úlohou právě ÚJV a SÚRAO aplikace modelu RISCUM v českých podmínkách vyhledávání hlubinného úložiště jaderného odpadu (má se na mysli vysoce radioaktivní odpad a vyhořelé jaderné palivo). Připomeňme, že producenty jaderného odpadu jsou vedle jaderných elektráren a zdravotnictví i další průmyslová odvětví.

Současná situace vyhledávání hlubinného úložiště má v českých podmínkách, jako ostatně všude jinde, stránku technickou a společensko-politickou. Technické parametry hlubinného úložiště jsou poměrně dost jasné; sekundární výzkum dostupných geologických informací, a rovněž satelitní hledání vhodné lokality, byly realizovány v 90. letech; výsledkem je vytipování šesti vhodných lokalit, kde by se měl uskutečnit detailní geologický průzkum, na jehož základě by došlo k zúžení výběru na dvě optimální lokality. Výběr finální lokality by se měl uskutečnit do roku 2015. Společensko-politická stránka vyhledávání je složitější a rozhodování založené jen na technické expertíze nemá naději na úspěch. Pod vlivem opakovaných protestů

obcí, kterých se vyhledávání úložiště týká, a nevládních organizací, které mají jadernou energetiku a ochranu přírody před jaderným nebezpečím v agendě (např. Calla, Hnutí DUHA), se Strana zelených zasadila o to, že v roce 2004 vyhlásila tehdejší vláda pětileté moratorium na geologický průzkum ve vybraných lokalitách. V prohlášení Topolánkovy koaliční vlády je uvedeno, že další kroky ve vyhledávání úložiště budou podmíněny souhlasem dotčených obcí (Prohlášení vlády (2007), kapitola Energetika a klima: <http://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=665>, navštíveno 5. 7. 2009). Lze to považovat za slib. V roce 2009 moratorium končí a jedná se o návrhu Politiky územního rozvoje ČR, do něhož by měly být zahrnuty dotčené lokality v jakémsi chráněném režimu, který si obce vykládají jako omezení jejich rozvoje. Vláda J. Fischera projednala 20. 7. 2009 návrh Politiky územního rozvoje 2008 a schválila jej s následujícím závěrem: „Vládě, která tento dokument schválila, se povedlo překonat celý soubor přetrvávajících rozporů a schválit jej ve shodě, přitom odstranit neodůvodněné předurčování řešení otázek, pro které budou zjišťovány další potřebné informace, např. v otázce budoucích lokalit úložiště jaderných odpadů. Tento dokument bude aktualizován vládou nejpozději do konce roku 2012 na základě nových poznatků.“ (Citováno podle <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-cr-schvalila-navrh-politiky-uzemniho-rozvoje-cr-2008-60451/>, navštíveno 22. 7. 2009.)

Společensko-politická stránka vyhledávání hlubinného úložiště je důvodem, proč byl Sociologický ústav přizván ke spolupráci v určité fázi modelu RISCUM. Model RISCUM je poměrně přesně strukturován, jak pokud jde o úroveň komunikace, tak pokud jde o aktéry, načasování aktivit a jejich obsah. Jedním z aktérů v modelu je referenční skupina, jejíž úloha spočívá ve vedení strukturovaného dialogu v procesu vyhledávání, v jakémsi dohledu nad vol-

bou způsobů komunikace s dotčenými obcemi a jejich transparentí. Složení skupiny má vyjadřovat nestrannost a zajistit férovost v jednání zúčastněných stran. V českém případě je referenční skupina složená ze zástupců státních organizací zainteresovaných v procesu hospodaření s odpady (Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo životního prostředí, Státní úřad pro jadernou bezpečnost, ÚJV a SÚRAO), jedné neziskové organizace (CALLA), jedné akademické instituce (SOU AV ČR, v.v.i.) a představitelů dotčených obcí (byli ochotní jenom tři). Jednání referenční skupiny je vždy přítomen někdo ze švédské organizace Karita Research, koordinující projekt ARGONA. Referenční skupina pracuje od května 2008 do října 2009. Hlavním výsledkem její dosavadní práce je příprava tzv. veřejného slyšení, které se uskutečnilo 23. května 2009 ve Štiříně s názvem Obnovení geologického výzkumu ve vytipovaných lokalitách pro hlubinné úložiště, s cílem zvýšit srozumitelnost procesu vyhledávání úložiště a najít nebo zvýšit vzájemné porozumění aktérů tohoto procesu. Formát veřejného slyšení, průběh a hodnocení patří do jiné, dost napínavé kapitoly. Tady snad stačí poznamenat, že hlavními účastníky byli lidé dotčených lokalit, že nesouhlas představitelů obcí s geologickým průzkumem byl otevřeně vysloven a že nedůvěra lidí z obcí vůči nepřítomným politikům se dala v sále přímo „nahmatat“. ČT1 zveřejnila ve zprávách 15. 8. 2009 zprávu o místním referendu v jedné z dotčených lokalit, Rohozné. Podle této zprávy bylo referendum platné, výsledkem byla 75% účast a odmítnutí geologického průzkumu i úložiště.

Vrátím se ke konferenci VALDOR. Sama jsem sledovala především prezentace týkající se vyhledávání úložišť jaderných odpadů a informací o projektu ARGONA. V každé zemi (Švédsko, Velká Británie, Švýcarsko, Francie, Kanada, USA, Republika Korea atd.), kde podstupují proces vyhledávání úložiště, dospívají k nezdaru, po-

kud „participace a transparentní komunikace nejsou klíčovými prvky“ procesu, přičemž vzájemná důvěra aktérů je nezbytná. Mnoho prezentací bylo o riziku šíření a pěstování geneticky modifikovaných organismů a také o riziku využití nanotechnologií; řízení těchto rizik, o možnostech legislativy, omezeních expertízy. Ale chybělo mi někde jasně zopakované, anebo aspoň patrné v podtextu, že pokud mluvíme o riziku, nemluvíme o ničem absolutním. Ale možná jsem jenom nebyla ve správnou chvíli na správné prezentaci, anebo byla málo pozorná. Riziko (jaderné odpady, biotechnologie, nanotechnologie, ochrana vod, terorismus) souvisí s časem, prostorem a stavem určité společnosti. „Co považujeme za riziko, závisí na sociálních hodnotách, jež skupiny a jednotlivci vyznávají“ (M. Douglas, A. Wildavsky. *Risk and Culture*. Berkeley, CA: University of California Press 1982, citováno podle P. Dostál (ed.). *Evolution of Geographical Systems and Risk Processes in the Global Context*. Prague: Charles University of Prague, Faculty of Science; Nakladatelství P3K 2008: 27). V této souvislosti se dá od sociologie očekávat příspěvek k chápání procesů souvisejících s riziky současné společnosti, kterou bychom rádi udrželi demokratickou. V deliberaci jako sociálním procesu komunikace, jeho znalosti a schopnosti uplatnění lze vidět možný přínos sociologie k tématu. Domnívám se, že problém vyhledávání hlubinného úložiště jaderného odpadu v ČR je dnes spíše problémem pro sociologii, resp. společenských věd, než pro vědy přírodní a techniku.

Dodatkem konference byla prezentace a diskuze výsledků společného výzkumu Švédska a Švýcarska o vyhledávání úložiště jaderného odpadu v těchto dvou zemích, jež jsou každá v jiném stadiu tohoto procesu. A protože se jí kromě akademických institucí účastnili také představitelé dotčených lokalit, byla to přidaná hodnota konference.

Z konference nevyjde sborník, ale pre-

zentace by měly být dostupné na webové adrese konference.

Zdenka Vajdová

Webové stránky:

<http://www.congrex.com/valdor2009/>

Poznámka:

Účast na konferenci byla podpořena grantem Partner (MŠMT 2D06006) a Pohraničí (MŠMT 2D06001).

Konference *Les Défis du Pluralisme Religieux / The Challenges of Religious Pluralism*

ISSR/SISR, Santiago de Compostella (Španělsko), 27.–31. července 2009

Letošní 30. konference *Mezinárodní společnosti pro sociologii náboženství* (ISSR/SISR), pořádaná v jednom z nejvýznamnějších evropských poutních míst, si za své klíčové téma zvolila problematiku náboženského pluralismu. Právě tento fenomén nejlépe charakterizuje současnou náboženskou situaci nejen v evropském, ale i v globálním měřítku. Akcent konference přitom ležel na onom momentu „výzev“, které náboženský pluralismus znamená nejen pro badatelskou obec samotnou (náboženský pluralismus jako teoretický problém), ale i pro život obyvatel jednotlivých zemí a jejich politické zástupce (náboženský pluralismus jako sociální a politický problém), či pro představitele jednotlivých náboženských tradic (náboženský pluralismus jako „teologický“ problém). Tato skutečnost se odrazila i v názvech dvou plenárních schůzí konference: „Religious pluralism as a challenge for religion“ a „Religious pluralism as a challenge for contemporary society“.

Jako vždy, když je předmětem všeobecné diskuse určitý důležitý koncept, je zapotřebí si položit otázku po jeho definici. Tuto skutečnost připomněl nejvýrazněji diskutant druhé plenární schůze James A. Beckford, který důkladně reflexi konceptu pluralismu věnoval mj. i celou jednu kapitulu